

Discussienotitie strategie duurzame inkoop energie

Algemeen	
Aan	Portefeuillehouders overleg Milieu & Duurzaamheid
Van	Bart van Manen
Datum	27 oktober 2020
Verspreiden	Nee
Kenmerk	20.0006246

1. Aanleiding

De gemeenten in de regio en Regio Gooi en Vechtstreek kopen al meerdere jaren gezamenlijk energie (gas en elektriciteit) in. Gezien het specialistische karakter van de energiemarkt en het specialistisch contractbeheer, waarbij de prijs voor elektra en gas tot stand komt door het vastklikken van deelvolumes op de energie(handels)markt, is voor de gezamenlijke inkoop telkens een adviesbureau ingehuurd. Op dit moment wordt dit contractbeheer door de regio in samenwerking met energieadviseurs van Hellemans Consultancy BV uitgevoerd. Ondanks de langdurige gezamenlijke inkoop, is lokale besluitvorming leidend. De inkoop van energie is geen overgedragen taak. Ook de vorige wijze van (duurzame)inkoop van energie is voorgelegd aan de gezamenlijke Portefeuillehouders waarna lokale besluitvorming heeft plaatsgevonden. Om in het vervolg niet opnieuw het mandaat te moeten ophalen voor de bovenstaand beschreven samenwerking en gezamenlijk contractbeheer, is op 12 juli 2019 een samenwerkingsovereenkomst ondertekend om de gezamenlijkheid in inkoop en beheer van de contracten bij de regio te beleggen. Vanuit deze samenwerkingsovereenkomst is ook een werkstructuur met projectgroep opgezet om komende inkooptrajecten efficiënter te laten verlopen. Deze projectgroep bestaat uit vertegenwoordiging vanuit iedere gemeenten (inkoopadviseurs en beleidsadviseurs), adviesbureau (Hellemans Consultancy) en regio (projectleiding).

Voor 2020 en 2021 zijn nieuwe contracten afgesloten. Deze contracten zijn afgesloten op basis van dezelfde uitgangspunten als voorgaande inkooptrajecten. De ingekochte energie wordt verduurzaamd via certificaten duurzame energie, zogenaamde garanties van oorsprong (GvO). Voor gas zijn dit emissiecertificaten (VER). Hiervoor wordt een toelage betaald op de energieprijs. Deze manier van verduurzamen is een minimale eis aan duurzaam inkopen en relatief eenvoudig. Echter, gezien de hoge ambities en doelstellingen op het gebied van duurzaamheid is destijds besloten de inkoop van energie op een duurzamere manier in te richten. In januari 2020 is een besluit genomen in het DO en PFHO om een zogenaamd ontwikkeltraject te starten. De centrale vraag is in dit traject is: hoe kan de gemeente de inkoop van energie als middel inzetten om bij te dragen aan de lokale energietransitie? Als resultaat is daartoe nu de onderstaande strategie opgesteld. Daarnaast wordt een toekomstbeeld geschetst welke hierop kan volgen. Leeswijzer: dit toekomstbeeld moet, naast andere mogelijkheden, in de komende twee jaar onderzocht worden.

Leeswijzer: Voortbouwend op de voorgenomen strategie, onder 2 beschreven, wordt komende 2 jaar gebruikt om toekomst mogelijkheden te onderzoeken. Ter illustratie wordt een toekomstbeeld voor een gemeentelijk energie bedrijf (GEM) geschetst.

2. Voorgenomen strategie

Deze discussie notitie bestaat naast het besluitvormingsdocument voor inkoop van energie voor 2022-2024. Het besluitvormingsdocument licht de strategie voor de komende contractperiode toe, alsmede het proces hoe daartoe gekomen is en de context waarin inkoop van energie plaats heeft. De huidige strategie kan gezien worden als eerste stap richting het toekomstbeeld zoals deze in deze notitie beschreven wordt. Er bestaat uiteraard een samenhang tussen de strategie 2022-2024 en het toekomstbeeld. Het is daarom van belang om de huidige (voorgenomen) strategie kort toe te lichten.

Het collectief wil met haar inkoop bijdragen aan nieuwe duurzame opwek in de regio Gooi en Vechtstreek en wil daarmee een lokale stimulans inzetten richting de lokale/regionale energie coöperaties. Om de duurzame opwek in de regio te stimuleren en de energie coöperaties hierin te helpen, is de strategie tweedelig. De voorgenomen aanbestedingsstrategie is dat het collectief de opdracht van in totaal 16.873 MWh in 2 delen in de markt zet: een hoofdperceel en een aanbestedingsvrij perceel (of percelen per gemeente).

Het hoofdperceel betreft 80% van totale volume aan elektriciteit (13.784 MWh). Dit deel wordt in de markt gezet met een 2 jarige overeenkomst voor de leveringsperiode 2022 en 2023. De leverancier dient, naast de reguliere leverancierstaken, het volledige volume van dit perceel duurzaam te leveren in de vorm van Nederlandse GvO's wind en/of zon. Deze wijze van inkoop is gelijk aan de huidige contracten. Het aanbestedingsvrije perceel, ongeveer 20% van het totale volume, wordt per gemeente jaarlijks gegund aan de lokale/regionale energie coöperaties (3.089 MWh). Dit betreft de deelpercelen van het totale volume. In beide percelen (hoofd- en aanbestedingsvrij) gaan de gemeenten individuele leveringsovereenkomsten aan met de desbetreffende partijen. Wel met gelijke voorwaarden op collectieve basis.

Landelijk gezien is dit een ambitieus en duurzaam ingestoken aanbesteding. Door het gunnen van delen van het totale energie volume aan energicoöperaties geven de gemeenten een impuls aan lokale projecten en betrokkenheid daarbij. De coöperaties worden namelijk in positie gebracht om duurzame opwek te realiseren (zon). Tegelijk geeft het collectief invulling aan de Regionale Energie Strategie, waarin zon op daken een grote rol speelt. De gemeenten en regio nemen een voortrekkersrol in binnen de energietransitie. In het kader van de samenhang tussen de voorgenomen strategie en een toekomstbeeld, wordt in deze discussienotitie een mogelijk toekomstbeeld geschetst. Met name het aanbestedingsvrije perceel biedt een startpunt voor het organiseren van het onderstaand beschreven toekomstbeeld.

3. Toekomstbeeld

Met de strategie voor 2022 tot 2024 levert het collectief middels de eigen inkoop van energie een concrete bijdrage aan de opwekking van additionele lokale energie. De strategie voor de aanbesteding voor 2022-2024 voorziet hierin door een deel van het totale volume van elektriciteit (maximaal 20%) buiten de aanbesteding te houden en lokaal aan te besteden.

Zoals beschreven wil het collectief met de gezamenlijke inkoop zoveel mogelijk bijdragen aan de realisatie van lokale/regionale opwek. Dit hangt sterk samen met de RES en de eis daarin tenminste 50% lokaal eigenaarschap te bereiken. De inkoop van energie biedt daarin op dit moment een concreet aanknopingspunt. Echter, de mate waarin de voorgenomen strategie voor duurzame inkoop

van energie hieraan een bijdrage kan leveren kan nog uitgebreid worden. Hiervoor zijn verschillende mogelijkheden denkbaar. Een toekomstbeeld vanaf 2024 is om de levering van energie op basis van maatschappelijke gronden te laten verzorgen door lokale partijen: zogenaamd maatschappelijk aanbesteden. Indien het collectief direct wil bijdragen aan de realisatie van nieuwe duurzame opwekcapaciteit in de eigen regio kan zij dit als gemeenten zelf gaan organiseren; een gemeentelijke energie maatschappij (GEM). De ontwikkeling van een gemeentelijk energie maatschappij is door de projectgroep uitgesproken als mogelijk toekomstbeeld.

3.1 Hoe werkt het?

Het maatschappelijk aanbesteden binnen het toekomstbeeld wordt vormgegeven door de oprichting van een gemeentelijke energie maatschappij. Hierdoor ontstaat integratie van opwek en inkoop van energie. Het doel: klant worden van de lokale duurzame bronnen. Een gemeentelijke energie maatschappij is een aparte BV die opgericht moet worden. Deze BV koopt 'via een derde' (energiebeurs-platform) direct stroom in bij lokale producenten, zoals lokale energie coöperaties.

In het kort werkt een gemeentelijke energie maatschappij als volgt: als (groep van) gemeenten richt u een BV op die namens u de stroom inkoop. Op deze manier staan de activiteiten op afstand. De BV werkt niet winst-gedreven, maar op basis van kostprijs. De BV koopt op een energiebeurs of via een platform elektriciteit in. Leidend principe is in de inkoopstrategie: lokaal wanneer mogelijk (als er voldoende aanbod is) en van buiten als nodig (als er onvoldoende lokaal aanbod is). Ook worden lokale GvO's gekocht. De BV factureert de ingekochte stroom aan de deelnemende gemeenten.

3.2 Wat betekent het voor de inkoop?

Voor wat betreft de wijze van inkoop, betekent de ontwikkeling van een GEM dat het een maatschappelijke, quasi-inbesteding (diensten van de BV) betreft. De inkoop van de energie wordt doorgezet aan de BV, aangezien zij dit uitvoeren. De BV koopt een aantal diensten in, zoals licenties om op de beurs te handelen en balanceringsverantwoordelijkheid. De stroominkoop zelf verloopt rechtstreeks via kleine orders op de openbare markt en is per definitie marktconform. Het is namelijk zo dat met een dergelijke aanbesteding zorgt voor het aanwakkeren van de vraag naar (zeer lokale) GvO's waar een marktconforme prijs voor moet worden betaald.

Het toekomstbeeld is gebaseerd op de techniek van een maatschappelijk aanbesteding, maar verschilt op een cruciaal punt. Energievoorziening, zoals inkoop van, is geen verantwoordelijkheid van de overheid. Er dient enkel een contract voor de levering van energie afgesloten te worden. Daarentegen is het stimuleren van duurzaamheid wél een (maatschappelijke) taak van de overheid. Het gezamenlijk (als collectief van gemeenten in Gooi en Vechtstreek) organiseren en aanjagen van (lokale) opwek geeft hier invulling aan. Voor de inkoop betekent dit dat het een maatschappelijke quasi-inbesteding betreft.

3.3 Wat levert het op?

Voortbouwend op de verantwoordelijkheid van de overheid binnen de duurzaamheidsopgave, geeft het allereerst een duidelijk positief signaal naar de regio: de inkopende organisatie laat zien

verantwoordelijkheid te nemen voor de lokale energietransitie. De marges verdwijnen niet naar (inter-) nationale bedrijven, maar blijven in de regionale economie. Hoewel marktconforme tarieven gelden stijgt de vraag naar lokaal opgewekte duurzame elektriciteit. U stimuleert dus via inkoop in plaats van subsidie. De lokaal opgewekte duurzame elektriciteit wordt bij voorkeur ook gerealiseerd door lokale partijen. Een gemeentelijke energie maatschappij kan een instrument zijn om lokale (maatschappelijke) initiatieven in positie te brengen binnen een groot vraagstuk zoals de energietransitie dat is. Via een gemeentelijke energie maatschappij hebben de overheid én samenleving, de levering van energie in eigen hand.

Het kan u ook een kostenvoordeel opleveren. De marges die energieleveranciers rekenen, kunt u met een GEM deels in eigen handen houden. Dit zijn de opslagen die leveranciers rekenen en tellen voor ongeveer 2% van de energieprijis. Zodra de bespaarde opslagen de kosten van de GEM overstijgen, heeft het zich terugverdiend. Des te groter het totale volume energie, des te beter.

3.4 Voorbeelden

Er zijn inmiddels in Nederland al enkele voorbeelden die in meer of mindere mate het beschreven principe volgen. De Achterhoekse Groene Energie Maatschappij (AGEM) is wellicht een van de voorbeelden die de meeste gelijkenis heeft met het beschreven toekomstbeeld. Hier wordt ook middels onderlinge handel, energie ingekocht. Daarnaast zijn er voorbeelden in Zaanstad, Utrecht (pilots voor innovatieve aanbesteding) en van de waterschappen. Van partijen zoals de AGEM kunnen we voor de uitwerking van het idee veel leren.

Het toekomstbeeld van een gemeentelijke energie maatschappij, georganiseerd via maatschappelijk aanbesteden, is een complexe opgave. Het idee zoals hierboven geschetst, geeft het idee weer en vergt nog een veel meer gedetailleerde uitwerking (afhankelijk van onderzoek en keuzes als gevolg).

4. Hoe daar toe te komen?

Deze discussienotitie heeft als doel de bestuurders te informeren over het voornemen de komende contractperiode te gebruiken (o.a.) dit toekomstbeeld te onderzoeken en uit te werken. Daarbij ook een eerste keer te inventariseren hoe bestuurders tegen het voorbeeld van een gemeentelijke energie maatschappij aankijken. Indien het voornemen positief wordt ontvangen wenst het collectief om de mogelijkheden voor een gemeentelijke energie maatschappij nader te onderzoeken in komende maanden. Daarnaast wenst het collectief de andere mogelijkheden, die middels duurzame inkoop van energie, bijdragen aan de doelstellingen voor wat betreft de energietransitie voor duurzame inkoop van energie te onderzoeken. Door de complexiteit van het organiseren van een dergelijke toekomstbeeld vergt het traject tijd. Zoals hierboven toegelicht is het collectief voornemens om de contract periode 2022 tot 2024, inclusief 2021 en 2020, als periode te nemen om dit te onderzoeken en eventueel voor te bereiden.

De komende contractperiode stellen we de volgende leereffecten en -doelen:

- Leereffect als onderdeel van het toekomstbeeld (of GEM scenario)
- Leereffect naar energie coöperaties toe (samenwerking, professionalisering, etc)
- Leerdoelen: samenwerking gemeenten in het collectief als voorbereiding naar GEM toe. En bv. hoe gaan we gezamenlijk om met verduurzaming?

De regio en gemeenten zullen in dit traject met belanghebbende stakeholders, experts en ervaringsdeskundigen spreken. Bijvoorbeeld met de Achterhoekse Groene Energie Maatschappij (AGEM). Deze eerste ronde gesprekken moet leiden tot een beeld over de haalbaarheid van de mogelijkheden en hoe hier verder mee om te gaan. Dit moet uitgewerkt worden in een plan van aanpak. Hellemans Consultancy BV staat hierin als adviseur de gemeenten en regio bij.

Gezien de complexiteit en rolvraag van de gemeenten binnen een dergelijk traject, betreft dit ook het nader toelichten en enthousiasmeren van bestuurders, raden en belanghebbende stakeholders. Het is namelijk belangrijk dat iedereen zich achter het idee voor een dergelijk toekomstbeeld kan scharen. Hiermee wenst het collectief (eventueel middels een nieuw voorstel) in 2021 mee te beginnen.